

La reserva biològica de La Trapa

Per Xavier Llabrés

La Trapa és una finca de 81 hectàrees situada al extrem sud-oest de la serra de Tramuntana, al municipi d'Andratx. El GOB (Grup Balear d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa) l'adquirí l'any 1980 davant la pressió urbanística que l'amenaçava, mitjançant principalment d'una subscripció popular. També s'hi sumaren altres iniciatives com subhastes, exposicions, concerts i loteria per recaptar-hi fons, i es rebé el suport de diferents entitats conservacionistes d'àmbit internacional

(WWF, International Fund for Monuments, Comitè Suís per a la Protecció de les Aus i la Societat Zoològica de Frankfurt). També va nèixer en aquell moment l'Associació d'Amics de La Trapa, amb l'objecte de donar suport a la compra i a la gestió de l'espai.

Fins l'any 1994 les tasques en què el GOB i els seus voluntaris inverteixen temps i esforços foren bàsicament de recuperació, manteniment i restauració arquitectònica.

Malauradament, aquell mateix any un greu incendi forestal cremà quasi la totalitat de la coberta vegetal. L'esdeveniment canvià completament les prioritats de gestió de la finca i, per aquest motiu, durant tots aquests anys una gran part dels esforços foren dedicats a la recuperació de la cobertura vegetal (sembra, protecció, etc.) i a la prevenció d'incendis forestals (creació de punts d'aigua permanents, manteniment de tallafocs, restauració del camí, etc.).

Abellera, *Ophrys tenthredinifera*

Abans del 1994 la vegetació era bàsicament de boscs de pins (*Pinus halepensis*) amb algunes alzines (*Quercus ilex*) que possiblement ocupaven una extensió major en el passat. Després de l'incendi, amb la recuperació de la coberta forestal, la pràctica totalitat de l'extensió de la finca es compon ara de garriga amb ullastre (*Olea europea* var. *sylvestris*), mata (*Pistacia lentiscus*), garballó (*Chamaerops humilis*), romaní (*Rosmarinus officinalis*) i xiprell (*Erica multiflora*). A les zones on s'hi han dut a terme actuacions de tancaments forestals, sobretot dins la vall de Sant Josep, els pins, a poc a poc, recuperen la seva presència tot i que la pressió per l'herbivorisme, tant forta i tan continuada, n'ha complicat molt la regeneració natural. Els Puntals són la zona més elevada de tota la finca i hi trobam càrritx (*Ampelodesmos mauretanica*) i coixinets (*Astragalus balearicus*) com a vegetació predominant.

La fauna també ha recuperat la seva presència dins la finca i cal destacar la presència de calàpets (*Bufo balearica*), rata cellarda (*Eliomys quercinus*) i eriçó (*Atelerix algerius*). Especialment abundants són les cabres (*Capra aegagrus hircus*), que condicionen la ràpida i bona recuperació de la coberta vegetal.

És però, sense cap dubte, la riquesa ornitològica la que dona l'interès i otorga valor a la finca, que fou declarada ZEPA (Zona d'Interès Especial per a les Aus) tant per la seva importància com a zona de nidificació de determinades espècies com per a descans i aturada per a les aus migratòries. La Trapa és també Refugi de caça des de 1980, el primer refugi declarat a les Illes Balears. Actualment la finca forma part del Paratge Natural de la Serra de Tramuntana, de la xarxa Natura 2000 i és Lloc d'interès Comunitari (LIC).

A la Trapa destaquen 16 espècies de plantes endèmiques i 14 espècies d'orquídies.

Breu història de la Finca

L'any 1810 arriba a Mallorca, expulsada de França per Napoleó, una congregació de monjos trapencs que s'instal·laren a aquesta finca de muntanya del municipi d'Andratx. Aquí construïren un monestir, dependències agrícoles i tres fonts de mina que transformaren l'estèril terreny de la Vall de Sant Josep en un petit verger capaç de proporcionar aliments als 40 monjos que allà habitaren.

Després de la desamortització de Mendizábal, els monjos foren expulsats d'Espanya i la finca passà a ser una propietat privada. A mitjan segle XX pateix un progressiu abandonament i s'inicia així el deteriorament de les edificacions.

A l'any 1980 la propietat de la finca es planteja la parcel·lació i urbanització de tan incomparable paratge. Davant d'aquesta amenaça, el GOB emprèn una ambiciosa i novedosa iniciativa: l'adquisició d'un espai natural per tal de protegir-lo. Les intencions del grup són aturar el procés urbanitzador que amenaçava l'entorn, dotar l'espai d'una clara vocació pública que permetés el lliure accés a la finca i l'aprofitament de l'entorn per a la posada en marxa d'iniciatives experimentals entorn de la consecució d'un model de gestió sostenible per a aplicar-lo posteriorment a d'altres espais naturals, ja siguin de titularitat pública o privada.

TONI MUÑOZ

Espècie	Nom popular	Hivernant	Estival	On la podem veure
<i>Puffinus mauretanicus</i>	Virots petits		X	Al mirador
<i>Phalacrocorax aristotelis</i>	Corb marí		X	Al mirador
<i>Pandion haliaetus</i>	Aguila peixatera	X	X	Al mirador
<i>Aegipius monachus</i>	Voltor negre	X	X	A tota la finca
<i>Gyps fulvus</i>	Voltor lleonat	X	X	A tota la finca
<i>Falco peregrinus</i>	Falcó	X	X	A tota la finca
<i>Alectoris rufa</i>	Perdiu	X	X	Especialment a les zones agrícoles.
<i>Larus michahellis</i>	Gavina	X	X	A tota la finca
<i>Otus scops</i>	Mussol		X	El vespre dins la vall de Sant Josep
<i>Jynx torquilla</i>	Formiguer		X	Dins la vall de Sant Josep
<i>Galerida theklae</i>	Cucullada	X	X	A totes les zones agrícoles, l'era i el mirador.
<i>Hirundo rupestris</i>	Cabot de roca		X	A tota la finca
<i>Troglodytes troglodytes</i>	Passaforadí	X	X	A les zones de garriga.
<i>Erithacus rubecula</i>	Ropit	X		A tota la finca
<i>Phoenicurus ochruros</i>	Coa-roja de barraca	X		A tota la finca
<i>Saxicola torquatus</i>	Vitrac	X	X	A la zona agrícola
<i>Monticola solitarius</i>	Pàssera	X	X	Als tallats marins, les cases i els Puntals
<i>Turdus merula</i>	Mèrlera	X	X	A tota la finca
<i>Turdus philomelos</i>	Tord	X	X	A tota la finca
<i>Sylvia balearica</i>	Busqueret coallarg	X	X	A les zones de garriga baixa costaneres.
<i>Sylvia melanocephala</i>	Busqueret de cap negre	X	X	A tota la finca
<i>Phylloscopus collybita</i>	Ull de bou	X		A tota la finca
<i>Regulus ignicapillus</i>	Reietó cellabanc	X	X	A les zones de pinar
<i>Muscicapa striata</i>	Papamosques		X	A les zones agrícoles
<i>Parus major</i>	Ferreric	X	X	A les zones de pinar
<i>Corvus corax</i>	Corb	X	X	A tota la finca, sobretot als Puntals
<i>Passer domesticus</i>	Teulader	X	X	A les cases
<i>Fringilla coelebs</i>	Pinsà	X		A tota la finca
<i>Serinus serinus</i>	Gafarró	X	X	A tota la finca
<i>Carduelis chloris</i>	Verderol	X	X	A tota la finca
<i>Carduelis carduelis</i>	Cadenera	X	X	A tota la finca
<i>Loxia curvirostra</i>	Trencapinyons	X	X	A les zones de pinar

Vitrac barba-roja, *Saxicola rubetra*

Principals objectius de la Reserva Biològica

- . Recuperar el patrimoni natural i cultural i les activitats tradicionals.
- . Experimentar sistemes que millorin la gestió, especialment aquells que puguin demostrar-se especialment eficaços, ambientalment adequats i econòmicament viables per tal d'aconseguir una òptima restauració de la finca.
- . Difondre les experiències i promoure les bones pràctiques.
- . Incrementar el grau de conscienciació ambiental de la ciutadania. La Trapa ofereix unes possibilitats òptimes per a l'educació ambiental i la difusió dels projectes que s'hi duen a terme.

La gestió d'una finca com la Trapa és possible gràcies a la dedicació dels treballadors de la Reserva, la col·laboració dels voluntaris, la realització dels camps de voluntariat ambiental i el suport d'entitats, institucions, empreses i donants que, conscients de la idoneïtat de la iniciativa, col·laboren mitjançant suports puntuals o regulars en la realització de les activitats i projectes que es duen a terme a la Reserva. Aquests suports són determinants per a la consecució dels objectius i són part determinant de la gestió.

Tu també pots hi col·laborar. Informa't a www.gobmallorca.com o contacta amb info@gobmallorca.com.

La Trapa acull els dos endemismes ornitològics balears, el virot petit (*Puffinus mauretanicus*), que té a la finca una de les colònies de cria més grans i el busqueret coallarg (*Sylvia balearica*). També nidifiquen a la zona l'àguila peixatera (*Pandion haliaetus*), la gavina roja (*Larus audouinii*) i el falcó marí (*Falco eleonora*).

En migració, les sorpreses poden ser tan freqüents com variades, especialment amb espècies de passeriformes i rapinyaires que es beneficien dels punts d'aigua i zones d'alimentació presents, com són fruiters i aportació de menjar puntual al carnatge.

En són exemples rellevants espècies com l'aligot vesper (*Pernis apivorus*), aligot (*Buteo buteo*), mussol emigrant (*Asio flammeus*), abellerol (*Merops apiaster*), vitrac barba-roig (*Saxi-*

cola rubetra), coa-roja (*Phoenicurus phoenicurus*), busqueret de batzer (*Sylvia communis*), busqueret gros (*Sylvia borin*), busqueret de capell (*Sylvia atricapilla*), ull de bou de passa (*Phylloscopus trochilus*) o el papamosques negre (*Ficedula hypoleuca*).

Una nota curiosa és que el juliol de 2010 es va anellar per primera vegada a la finca un exemplar de passerell trompeter (*Bucanetes githagineus*). •

Calàpet, *Bufo balearica*

Identificació

El gafarró

Per **Cristina Fiol**

Dibuixos de **Gemma Carrasco**

Es tracta d'un passeriforme de la família dels fringíl·lids (caderneres, verderols, pinsans...) abundant a les nostres illes i que podem veure durant tot l'any. Té la peculiaritat que a Menorca no apareix com a reproductor.

És una espècie renouera que es fa notar sobretot ara durant la primavera. No pot donar lloc a confusió amb més espècies, en tot cas a l'hivern amb les femelles de llunet (*Carduelis spinus*). Anem a veure'n els trets més significatius. És de mida més bé petita (longitud de bec a coa d'uns 11-12 cm), amb un bec robust i molt petit en proporció al cap - fet que li dóna un aspecte peculiar i simpàtic - i cos marcadament llistat, de coloracions groc-terroses i més claretas als costats.

El que destacarà més quan el vegem en vol serà el carpó, de color groc intens tant a mascles com a femelles. En canvi no té groc a les rectrius, que són fosques, i presenta una franja alar groga estreta. Aquestes característiques ens serveixen per diferenciar-lo del llunet, que té aquesta coloració groga a les rectrius i una franja alar més ampla.

Un cop sabem que, efectivament, es tracta d'un gafarró podem intentar saber si és un mascle o una femella. D'entrada seria molt fàcil ja que, com a moltes espècies d'aus, els mascles presenten coloracions més vistoses, so-

bretot durant l'època de reproducció. En els mascles de gafarró aquesta pujada de tonalitat a groc llimona es veu en el cap i el pit. En el cap, el color groc es concentra en el front i enmarcant els ulls i les galtes, i baixa pel coll fins davall el pit. Les femelles presenten tonalitats grogues però no tan intenses com podem veure en els mascles. És interessant saber que aquesta coloració primaveral (com també passa a altres ocells) s'aconsegueix pel desgast de les plomes fins que aflora el groc. Per això, durant l'hivern es poden trobar casos de mascles difícils de diferenciar de les femelles. Un cas a part són el joves, gairebé totalment ocres i llistats, dels quals no sabrem el sexe fins que facin la muda.

Ja per acabar, el comportament i el cant, molt particular, són importants per a la identificació d'aquesta espècie. Sovint, per alimentar-se, es mouen dins grups mixtos amb altres fringíl·lids i emeten breus sons en desplaçar-se en vol. El més destacat és el comportament dels mascles durant la primavera. Realitzen vols nupcials molt característics, amb un batre d'ales que recorda el vol d'una papallona, descrivint un cercle normalment al voltant de la femella i/o del territori. Tot això a la vegada que emeten un cant frenètic i agut. És també molt típic veure els mascles cantant a l'extrem d'una branca o al capdamunt d'un arbre demostrant la seva competitivitat.

